

Ярошенко Є.*

МІЖНАРОДНО-ПОЛІТИЧНІ НАСЛІДКИ ПОДІЛУ СУДАНУ В КОНТЕКСТІ ВИРІШЕННЯ ЕТНОНАЦІОНАЛЬНИХ КОНФЛІКТІВ

Початок другої декади ХХІ ст. супроводжується бурхливими революціями в Тунісі, Єгипті, Лівії чи заворушеннями в решті держав Арабського Сходу, які відсунули на другий план референдум щодо самовизначення Південного Судану. 9-15 січня 2011 р. 98,83% електорату Південного Судану дали позитивну відповідь щодо незалежності від найбільшої за площею африканської держави в ході референдуму, який був головною умовою Найваської мирної угоди від 9 січня 2005 р. між урядом Хартуму та Народною армією визволення Судану (НАВС), що завершила затяжну громадянську війну [1].

Спочатку знайдемо витoki конфліктогенного потенціалу. Кордони Судану, як і всіх держав Африки, були буквально проведені під лінійку колонізаторами на рубежі ХІХ-ХХ ст., нехтуючи етнічними особливостями територій. Єдиний принцип, яким керувалися британці при визначенні кордону, – наявність бавовни, адже Судан мав стати житницею усієї імперії [2]. Протягом 1899-1956 рр. величезна територія Судану перебувала під спільним володінням Великої Британії та Єгипту, поєднуючи в одній колонії заселені арабськими мусульманськими племенами пустельні райони півночі та південні джунглі, де проживають неоднорідні негроїдні племена, які сповідують переважно християнство чи язичницькі вірування.

З 55 років незалежності Судану лише 17 років були мирними. Окрім цивілізаційних розбіжностей між північчю та півднем, антагонізм був підігрітий спробою центрального уряду здійснити ісламізацію держави з метою запровадження норм шариату на Півдні та нехтуванням економічним розвитком регіону. Протягом двох громадянських воєн загинули від військових дій чи геноциду близько 2,5 млн. жителів Півдня, 4 млн. стали біженцями. Героїчна боротьба за незалежність змусила президента Омара аль-Башира піти на поступки НАВС.

За Найваською угодою 2005 р. Південний Судан отримав широку автономію, його президент Джон Гаранг (згодом Салва Кіір) став віце-президентом ще єдиної держави, доходи від експорту нафти ділилися порівну (причому на півдні зосереджено 70% запасів), був сформований спільний військовий контингент і, звісно, мав пройти референдум щодо незалежності.

Аль-Башир не став чинити опір проведенню волевиявлення з декількох причин. По-перше, урядові війська зазнали чималих втрат і відповідно їм не під силу було продовжувати війну. По-друге, у 2003 р. розпочалася ще й війна у Дарфурі – на Заході Судану, населення якого переживає такі ж виклики, що й мешканці Півдня. По-третє, президент Судану намагається поліпшити свій імідж серед світового співтовариства, зіпсований ордером на арешт від Міжнародного кримінального суду за геноцид в Дарфурі [3].

Результати референдуму окрім аль-Башира визнали ООН, ЄС, ЛАД, Африканський Союз. Але до вступу в силу його рішення – 9 липня 2011 р. – Хартум і Джуба мають ви-

* студент 3 спеціальності «міжнародні відносини» Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: ас. Бовсунівський П. В.

рішити цілу низку спірних питань: демаркація кордонів, поділ армії, розподіл доходів від нафти. Кордон між обома Суданами визначений на 80%. Має бути проведений плебісцит щодо територіальної приналежності округу Аб'ей, багатого на нафту прикордонного району (25% всієї нафти Півдня), який ще ускладнений етнічним чинником, тобто міграцією кочових арабських племен міссерія. Наразі Хартум і Джуба не можуть дійти згоди щодо участі в плебісциті цих кочівників. Проблема розподілу доходів від нафти має вирішуватися паралельно з округом Аб'ей, який не хоче втрачати Північ. По нафтопроводах сировина з південних районів доставляється до Порт-Судану. Обом сторонам не вигідно розпочинати конфлікт, аби не пошкодити шляхи поставки енергоносіїв. Проте при поділі збройних сил навіть сталася кривава сутичка, яка забрала життя щонайменше 50 осіб [4].

Небажання Хартуму братися знову за зброю та прагнення обох сторін залишити нафтопроводи неушкодженими зводять до мінімуму ймовірність початку нової громадянської війни, але не можна відкидати можливі невеликі прикордонні сутички в багатих нафтою районах. Доки не буде проведено плебісцит, Аб'ей залишатиметься своєрідним Кашміром при поділі колишньої держави. Поділ держави як метод вирішення етнопонаціональних конфліктів має здійснюватися таким чином, щоб в обох державах населення залишилося приблизно гомогенним [5, с. 290].

Лівійський лідер Муаммар Каддафі застеріг, що даний референдум може спровокувати сепаратистські рухи в дельті річки Нігер, анклаві Кабінда тощо. Проте, за словами одного з керівників Південного Судану, незалежність Еритреї від Ефіопії у 1993 р. не позначилася на сепаратизмі в решті країн. Варто зазначити, що Еритрея стала незалежною в кордонах колишньої італійської колонії, а Південний Судан стане прецедентом завершення війни зі зміненими колишніми колоніальними кордонами.

Якщо Північ та Південь скоріш за все розійдуться мирно (звичайно, це трохи далеко від цивілізованого розлучення Чехії зі Словакчиною чи Сербії з Чорногорією) та не повторять індо-пакистанський сценарій за Аб'ей, то Південному Судану варто налагодити гармонію серед неоднорідних племен. Справа в тому, що раніше в них був спільний ворог – Хартум і міжплемінна ворожнеча відійшла на другий план. Нині плем'я дінка, до якого належить Сальва Кіір, має привілейоване положення в суспільстві та може викликати етнічну неприязнь у майбутній державі. Що стосується Півночі, то прецедент із Півднем може надихнути Дарфур до більш рішучої боротьби за визволення. Крім того, Аль-Башир пообіцяв рішучіше ісламізувати країну після відокремлення «невірного» Півдня. Також не виключається і підйом опозиції, сповненої ентузіазмом від повалення Мубарака в сусідньому Єгипті, яка не простить втрату Півдня.

Підводячи підсумки, можна сказати, що майбутня 194-а держава світу стане третьою, яка зможе утворити державу внаслідок етнопонаціональних конфліктів (після Бангладеш та Еритреї) та першою, яка змінить недоторканні колишні колоніальні кордони. Відновлення війни між Північчю та Півднем буде малоімовірною, проте як аль-Башир, так і Кіір, зіткнуться з міжплемінною ворожнечею в своїх державах.

Література

1. Судан пошел путем деления. «Коммерсантъ-Online», 08.02.2011 [електронний ресурс - <http://www.kommersant.ru/Doc/1581425>]
2. На нет и Судана нет. Журнал «Огонёк», №7 (5166), 21.02.2011 [електронний ресурс - <http://www.kommersant.ru/Doc/1585461?ThemeID=1585657>]

3. Народ Південного Судану проголосував за незалежність країни. Tochka.net новини, 07.02.2011 [електронний ресурс - <http://news.tochka.net/ua/59255-yuzhnyy-sudan-ofitsialno-stal-nezavisimym-foto>]
4. Південний Судан на шляху до незалежності. Віктор Каспрук «Дзеркало тижня. Україна» №1, 14 Січень 2011 [електронний ресурс - <http://www.dt.ua/newspaper/articles/73254#article>]
5. М.Г. Капітоненко. Міжнародні конфлікти. – Київ: Либідь, 2009. – 352 с.